

JEREMIA

1-3

Jeremia's roeping en Gods aanklacht tegen de ontrouw van Israël en Juda.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/jeremia/1-3

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Jeremia en de laatste koningen van Juda	3 min	5
2	Gods keuze voor Jeremia vóór zijn geboorte	4 min	6
3	Jong geroepen en door God beschermd	3 min	9
4	Gods woorden en gezag aan Jeremia gegeven	2 min	10
5	Afbreken en opbouwen voor het nieuwe verbond	3 min	12
6	De amandeltak: God waakt over Zijn woord	4 min	14
7	De kokende ketel: onheil uit het noorden	4 min	16
8	Israëls bruidsdagen in de woestijn	2 min	18
9	Israël verlaat God zonder reden	2 min	20
10	Verdorven leiders en een verdorven volk	3 min	21
11	Ballingschap treft meerdere generaties	2 min	23
12	Israël ruilt de ware God in voor afgoden	3 min	25
13	Levend water en lekkende waterbakken	2 min	26
14	Christus en menselijke hulpverlening	4 min	27

15	Juda roept zijn eigen ondergang over zich af	3 min	30
16	De edele wijnstok en de blijvende zondenvlek	3 min	32
17	Israëls ongeremde zoektocht naar afgoden	2 min	34
18	Afgoden bieden geen redding in nood	2 min	35
19	Gods tuchtiging en tevergeefs lijden	4 min	37
20	Bloedschuld en valse zekerheid door de tempel	3 min	39
21	Vergeefs vertrouwen op Egypte en Assyrië	2 min	41
22	De herontdekte wet over echtscheiding	3 min	42
23	Gods scheiding van Israël en oproep aan Juda	3 min	44
24	Juda leert niets van Israëls ondergang	3 min	46
25	Het overblijfsel en het nieuwe verbond	4 min	48
26	Herders naar Gods hart voeden Zijn volk	4 min	50
27	De volken komen naar het geestelijke Jeruzalem	2 min	53
28	Het beloofde land als hemels vaderland	2 min	54
29	Terugkeer tot God en een gebed van berouw	3 min	56

Om verder te lezen

58

1

Jeremia en de laatste koningen van Juda

We beginnen onze studie van Jeremia bij hoofdstuk 1. De hoofdstukken in Jeremia zijn gemiddeld langer dan de hoofdstukken in Jesaja. Ik moet zo veel mogelijk voortgang maken. Toch zal de verleiding groot zijn om bij bepaalde passages lang stil te staan. Ze zijn namelijk zo klassiek, zo rijk en zo vol informatie en gedachten die we in het Nieuwe Testament terugvinden en die op ons van toepassing zijn. Het is zo'n geweldig boek. Maar we gaan beginnen.

In hoofdstuk 1, vers 1:

De woorden van Jeremia, de zoon van Hilkia, uit de priesters die in Anathoth waren, in het land van Benjamin. Tot hem kwam het woord van de HEERE in de dagen van Josia, de zoon van Amon, de koning van Juda, in het dertiende jaar van zijn regering. Ook kwam het tot hem in de dagen van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, totdat het elfde jaar van Zedekia, de zoon van Josia, de koning van Juda, voorbij was en totdat Jeruzalem in de vijfde maand in ballingschap ging.

JEREMIA 1:1-3

Josia was natuurlijk de laatste echt goede koning die Juda had. Hij was Juda's laatste kans om zich te herstellen van het afglijden naar afgoderij en geloofsafval waarover de eerdere profeten hadden geklaagd en waarvoor ze hadden gewaarschuwd. Jesaja had gewaarschuwd voor deze dingen waarvoor Jeremia nu gaat waarschuwen. Maar Jesaja profeteerde in de tijd van Hizkia, die net als Josia een goede koning was, een paar generaties eerder. Maar Josia was de laatste goede koning die ze zouden krijgen, en hij was een goede. Hij nam het zich voor om de afgoden neer te halen, de offerhoogten te ontwijden en al het occultisme uit het land te verwijderen dat zijn grootvader Manasse had ingevoerd. Hij werd geboren tijdens de regering van Manasse, in de ergste periode

van Juda's geschiedenis. Hij bracht waarschijnlijk de beste hervormingen tot stand die Juda in de tijd van het Oude Testament heeft gekend. Maar ze gingen niet diep genoeg om na zijn dood stand te houden. Zijn zonen, de koningen die na hem regeerden, keerden gewoon meteen terug naar de afgoderij.

Jeremia werd, net als Josia, geboren tijdens de regering van Manasse. De twee mannen waren waarschijnlijk ongeveer even oud. Terwijl Josia door middel van zijn koninklijke besluiten hervormingen probeerde door te voeren, probeerde Jeremia dat te doen door onheil te profeteren, te waarschuwen en opnieuw Gods rechten op Juda te laten gelden. Die rechten werden versmaad en genegeerd. Hij profeteerde helemaal tot aan het jaar 586 voor Christus, het elfde regeringsjaar van Zedekia. Dat was het jaar waarin de Babyloniërs kwamen en Jeruzalem platbrandden. Jeremia leefde daarna nog verder. We weten niet hoeveel langer, maar we hebben geen echte voorbeelden van zijn profeteren van na dat moment. Hier staat dat zijn profetieën blijkbaar eindigden in het elfde regeringsjaar van Zedekia. Dat lijkt het laatste tijdstip te zijn waarop hij naar eigen zeggen zijn bediening vervulde.

2

Gods keuze voor Jeremia vóór zijn geboorte

In vers 4:

Het woord van de HEERE kwam tot mij: Voordat Ik u in de moederschoot vormde, heb Ik u gekend; voordat u uit de baarmoeder naar buiten kwam, heb Ik u geheiligd. Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken.

JEREMIA 1:4-5

Deze gedachte dat God iemand al vóór zijn geboorte zou kunnen kennen, roept natuurlijk vragen op over het hele onderwerp predestinatie. Hij zegt:

Ik had je al vóór je geboorte aangewezen als profeet voor de volken.

Paulus zei in Galaten hoofdstuk 1:

God heeft mij, zei hij, vanaf de moederschoot afgezonderd om Christus in mij te openbaren, om Zijn genade in mij te openbaren.

GALATEN 1:15-16

Bepaalde mannen heeft God blijkbaar al uitgekozen voordat ze ooit geboren waren. Jezus ook, maar Jezus was geen gewone man. Jeremia en Paulus leken meer op gewone mannen, maar ook weer niet helemaal. Het waren bijzondere mannen. Ze waren niet zoals Christus. Ze waren niet God Die mens geworden was, maar ze waren mensen met een bijzondere roeping.

God riep Jeremia om iets te doen wat niemand anders in zijn tijd wilde doen, en hij werd vervolgd. Het overblijfsel van Israël was in zijn tijd blijkbaar heel klein. We kennen maar twee mensen die door hem tot bekering kwamen: Baruch en Ebed-Melech. En afgezien van hen leek het hele volk tegen hem te zijn. Hij was dus een unieke man in zijn tijd, en God had hem voor dat doel uitgekozen.

Hoe deed God dat? Bepaalt God van tevoren wie behouden zal worden en wie verloren zal gaan? Zoveel kunnen we niet in deze passage lezen. We zouden hieruit kunnen concluderen dat God weet hoe mensen zullen zijn en voor hen keuzes kan maken over hun levenswerk voordat ze er ooit zijn. Als God de toekomst kent, als God weet dat je een man of een vrouw zult zijn die Hem zal dienen, dan kan Hij al voordat je geboren bent een bepaalde bediening voor je uitkiezen waartoe Hij je zal roepen.

Dit gaat dus niet zo ver als sommigen zouden zeggen. Het leert niet dat God beslist wie een gelovige zal worden en wie geen gelovige zal worden. Maar onder degenen die gelovigen zijn en van wie Hij weet dat ze gelovigen zullen zijn, kan Hij keuzes maken. Want Hij weet het inderdaad van tevoren, zegt de Bijbel. Zoals toen Jezus in Johannes 15 met de discipelen in de bovenzaal was. Hij zei:

Jullie hebben Mij niet uitgekozen, maar Ik heb jullie uitgekozen en aangesteld om op weg te gaan en veel vrucht te dragen.

JOHANNES 15:16

Hij heeft het erover dat Hij hen aanstelt tot hun bediening als apostelen. Daarvoor koos Hij hen uit. Maar Hij koos hen uit een groep mensen die al discipelen waren. Ze waren eerst discipelen, en vervolgens koos Hij hen uit om apostelen te zijn.

Dat God mensen kiest voor specifieke bedieningen, staat in het Oude en het Nieuwe Testament duidelijk vast, en dat lijkt alles te zijn wat hier wordt gezegd. Er staat niet dat God bepaalde dat Jeremia een gelovige zou worden. Al waren er in de tijd waarin hij leefde zo weinig gelovigen, dat je je zou afvragen of iemand een gelovige kon worden zonder dat God daarvoor zorgde. Want het was in zijn dagen zo ongebruikelijk dat iemand God werkelijk trouw was. Maar ik geloof wel dat God al vóór zijn geboorte een bijzondere roeping voor hem had.

God openbaarde Zich aan hem toen hij nog jong was, zoals we zullen zien. Hij was op dat moment nog jong. Jeremia was iemand met een zacht hart. Hij huilde gemakkelijk. Hij voelde de pijn die God voelde, en hij voelde de pijn van zijn volk wanneer hij nadacht over de verschrikkingen die over hen zouden komen. Hij was een gevoelige ziel, en God openbaarde Zich aan hem. Misschien zouden die dingen op zichzelf er al in belangrijke mate voor zorgen dat hij zich tot God zou keren en een volgeling van God zou worden. We weten niet wat er allemaal bij kwam kijken toen God Jeremia na zijn geboorte tot een profeet maakte. Maar God wist vóór zijn geboorte al dat dit de man was die Hij zou roepen en gebruiken.

3

Jong geroepen en door God beschermd

Hij zegt:

Toen zei ik: Ach Heere HEERE, zie, ik kan niet spreken, want ik ben nog maar een jongen. Maar de HEERE zei tegen mij: Zeg niet: Ik ben nog maar een jongen, want overal waarheen Ik u zenden zal, zult u gaan, en alles wat Ik u gebieden zal, zult u spreken. Wees niet bevreesd voor hen, want Ik ben met u om u te redden, spreekt de HEERE.

JEREMIA 1:6-8

We weten niet hoe oud Jeremia was toen hij werd geroepen. Hij zei alleen dat hij nog jong was, maar we weten dat hij meer dan veertig jaar heeft geprofeteerd. Tenzij hij buitengewoon oud is geworden, moet hij waarschijnlijk nog geen twintig zijn geweest toen hij werd geroepen, en was hij toen waarschijnlijk een tiener.

Er zijn verschillende mensen in de Bijbel die werden geroepen toen ze zo jong waren. David werd duidelijk gezalfd toen hij een jonge man was. Het lijkt erop dat Stefanus in het Nieuwe Testament een jonge man was. Er staat niets over zijn leeftijd. Het is alleen een soort overlevering dat hij een jonge man was, mogelijk nog een tiener. God roept niet noodzakelijk de oudere mannen. Timotheus was een jonge man, en Paulus zei:

Laat niemand u minachten vanwege uw jeugdige leeftijd, maar wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geest, in geloof en in reinheid.

1 TIMOTHEÛS 4:12

Wanneer mensen een jonge prediker zien, vragen ze zich natuurlijk af: 'Wat weet hij nou? Hij komt nog maar net kijken. Hij is nog niet droog achter de oren.' En toch, als God hem roept, geldt wat Paulus zegt:

Laat niemand op je neerkijken of je minderwaardig behandelen omdat je jong bent.

Waar het werkelijk om gaat, is of je het Woord van de Heere hebt of niet. Jeremia kreeg het Woord van de Heere.

Hij zegt daarom:

Klaag niet dat je jong bent. Je gezag komt niet van je leeftijd en je ervaring. Je gezag komt doordat je alles zult zeggen wat Ik je opdraag. Je zult Mijn woorden spreken en Ik zal bij je zijn. Ze zullen je niet kunnen doden.

Ze zullen het proberen, maar God zegt:

Ik zal bij je zijn om je te redden.

Jeremia had dat echt nodig, want hij werd aangevallen. Er werden aanslagen op zijn leven beraamd, en hij werd zelfs gevangengezet. Er waren mensen die wilden dat hij daar zou verhongeren en sterven, maar God heeft hem wel bewaard. Hoewel God hem uitredde, maakte Hij het niet gemakkelijk. God voorkwam inderdaad dat zijn vijanden hem het zwijgen oplegden, en dat is eigenlijk alles wat God hier belooft. Maar hij had geen gemakkelijk leven. Wanneer God je uitredt, betekent dat niet dat Hij je noodzakelijk een leven geeft dat over rozen gaat. En Jeremia's leven ging niet over rozen.

4

Gods woorden en gezag aan Jeremia gegeven

Er staat:

Toen stak de HEERE Zijn hand uit en raakte mijn mond aan. En de HEERE zei tegen mij: Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond. Zie, Ik stel u op deze dag aan over de volken en over de koninkrijken, om weg te rukken en af te breken, om te vernielen en omver te halen, maar ook om te bouwen en te planten.

JEREMIA 1:9-10

Het aanraken van zijn mond staat symbool voor het geven van de woorden van God aan hem. Jesaja had een enigszins vergelijkbare ervaring in Jesaja hoofdstuk 6, toen God zei:

Wie zal er voor Ons gaan?

JESAJA 6:8

Jesaja vond zichzelf niet geschikt. Hij zei:

Toen zei ik: Wee mij, want ik verga! Ik ben immers een man met onreine lippen en woon te midden van een volk met onreine lippen. Mijn ogen hebben namelijk de Koning, de HEERE van de legermachten, gezien.

JESAJA 6:5

Een van de serafs nam een kool van het altaar. En hij raakte Jesaja's mond aan en zei:

Nu ben je gereinigd. Je lippen zijn gereinigd. Nu kun je namens Mij spreken.

JESAJA 6:7

Deze lichamelijke aanraking van de mond in een visioen was een symbool van het openen van de mond met de zalving om Gods woorden te spreken. En Hij zegt:

Ik heb je gezag gegeven over koninkrijken en volken.

Natuurlijk had hij helemaal geen politiek gezag. En degenen die wel politiek gezag hadden, luisterden meestal niet naar hem. Maar hij was niettemin de vertegenwoordiger van God, Die boven de volken en de gezagsdragers staat. En hij sprak veroordelingen en voorspellingen uit waaraan de volken zich zouden moeten onderwerpen. Ze zouden geen enkele macht hebben om te ontkomen aan de besluiten die hij zou uitvaardigen. Dus in zekere zin stond hij boven hen. Zijn bediening was om uit te rukken, af te breken, te vernietigen en omver te halen. Dat zijn allemaal vernietigende dingen. Dat is allemaal sloopwerk. En dan om te bouwen en te planten.

5

Afbreken en opbouwen voor het nieuwe verbond

De beelden van bouwen en planten zijn heel gebruikelijke metaforen in de Schrift, en ook in het Nieuwe Testament. Denk eraan dat Paulus sprak over het werk dat hij en Apollos in de gemeente van Korinthe hadden gedaan. In 1 Korinthe 3 zei hij:

Ik heb geplant, Apollos heeft begoten, maar God heeft laten groeien.

1 KORINTHE 3:6

Daarna zei hij tegen de gemeente:

Want Gods medearbeiders zijn wíj. Gods akker en Gods bouwwerk bent ú.

1 KORINTHE 3:9

Dus een akker en een gebouw. Als hij de gemeente als een akker beschouwt, zegt Paulus:

Ik heb de zaadjes geplant, Apollos heeft ze water gegeven.

Als hij haar als een gebouw beschouwt, zegt hij:

Overeenkomstig de genade van God die mij gegeven is, heb ik als een wijs bouwmeester het fundament gelegd en een ander bouwt daarop. Ieder dient er echter op toe te zien hoe hij daarop bouwt.

1 KORINTHE 3:10

Wanneer je de gemeente ziet als een akker waarop iets groeit, of als een gebouw in aanbouw, voeren de arbeiders, zoals Paulus en Apollos, verschillende onderdelen van het werk uit. Ze zorgen ervoor dat het groeit, dat het gebouw verrijst. Paulus deed het

eerste werk: de zaden planten, het fundament van het gebouw leggen. Nadat Paulus vertrokken was, kwamen er andere arbeiders naar Korinthe. Zij gaven de zaden water die hij had geplant en die begonnen te groeien. Zij bouwden op het fundament dat hij had gelegd.

Deze beelden worden gebruikt voor Jeremia, ook een arbeider van God. Hij gaat bouwen en planten. Hij gaat door zijn woorden iets nieuws in gang zetten. Dat zal niet tijdens zijn leven gebeuren, maar hij gaat daar voorspellingen over doen. En zijn woorden zullen noodzakelijkerwijs uitkomen, omdat het Gods woorden zijn. Dus hij plant de zaden van een nieuwe orde. Hij gaat de zaden planten van een orde van het nieuwe verbond, die hij zal voorspellen. Maar dat zal ten koste gaan van de oude orde. Het oude zal worden afgebroken, de oude bomen zullen worden ontworteld.

Denk eraan wat Jezus zei toen de discipelen naar Hem toe kwamen en zeiden:

Toen kwamen Zijn discipelen naar Hem toe en zeiden tegen Hem: Weet U wel dat toen de Farizeeën dit woord hoorden, zij er aanstoot aan namen?

MATTHEÛS 15:12

Hij zei:

Maar Hij antwoordde en zei: Elke plant die Mijn hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgetrokken worden.

MATTHEÛS 15:13

En dus moet de oude orde worden ontworteld. Wat daar ook gebouwd is, moet worden afgebroken, en er zal een nieuw gebouw komen. Er zal nieuwe groei komen. Jeremia zal er zijn om die dingen aan te kondigen en te voorspellen, terwijl de wereld zoals hij die kent ten onder gaat. Maar in zijn visioenen, waarin hij zal voorspellen wat er komt, zal er een nieuwe wereld zijn, een nieuw verbond waarover hij in hoofdstuk 31 zal spreken. Eigenlijk in de hoofdstukken 30 tot en met 33.

6

De amandeltak: God waakt over Zijn woord

Het woord van de HEERE kwam tot mij: Wat ziet u, Jeremia? Ik zei: Ik zie een amandeltak. Toen zei de HEERE tegen mij: Dat hebt u goed gezien, want Ik waak over Mijn woord om dat te doen. Het woord van de HEERE kwam voor de tweede keer tot mij: Wat ziet u daar? Ik zei: Ik zie een kokende pot en zijn open kant verschijnt vanuit het noorden.

JEREMIA 1:11-13

Dat wil zeggen, hij is naar het zuiden gericht, op het punt om naar het zuiden te kantelen en zijn inhoud in die richting uit te storten.

[Vertalersnoot: de Engelse Bijbelvertaling die de spreker gebruikt, zegt dat de pot van het noorden afgericht is. Daarop berust deze uitleg.] Een kokende ketel.

Toen zei de HEERE tegen mij: Vanuit het noorden zal het onheil losbreken over al de inwoners van het land. Want zie, Ik ga alle geslachten van de koninkrijken uit het noorden roepen, spreekt de HEERE. Zij zullen komen en eenieder zal zijn troon neerzetten bij de ingang van de poorten van Jeruzalem, tegen al zijn muren rondom, en tegen alle steden van Juda. Ik zal Mijn oordelen over hen uitspreken vanwege al hun kwaad: dat zij Mij verlaten hebben en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, en zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen. U dan, omgord uw middel, sta op en spreek tot hen alles wat Ik u gebieden zal. Wees niet ontsteld vanwege hen, anders zal Ik u ontsteld doen zijn voor hen. Want zie, Ik stel u heden aan tot een versterkte stad, tot een ijzeren pilaar en tot bronzen muren, tegen heel het land, tegen de koningen van Juda, tegen zijn vorsten, tegen zijn priesters en tegen de bevolking van het land. Zij zullen tegen u strijden, maar zij zullen niet tegen u op kunnen, want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te redden.

JEREMIA 1:14-19

Hij heeft twee visioenen. Het ene is van een amandeltak en het andere van een ketel. Die staat daar in het noorden, klaar om naar het zuiden te kantelen en zijn inhoud naar het zuiden uit te storten. Kennelijk vanuit het gebied van Syrië naar beneden, Israël en Juda in.

De amandeltak krijgt maar heel weinig uitleg, en dat is raadselachtig. Ik ken niemand die dit leest en niet achteraf zegt: 'Wat? Waarom stond dat er eigenlijk? Waar gaat dat over?' Er is een woordspeling tussen de amandeltak en wat God er daadwerkelijk over zegt. In vers 12 zegt Hij:

Je hebt het goed gezien, want Ik sta klaar om te doen wat Ik heb gezegd.

Het woord ‘ready’, ‘gereed’, in de Engelse vertaling is in het Hebreeuws ‘wakend’, en het woord ‘amandel’ betekent in het Hebreeuws ‘waakzaam’ of ‘wakker’.

Het was de eerste boom die in het voorjaar bloeide nadat de winter voorbij was. Het was de eerste voorbode van nieuwe groei en van iets dat eraan kwam nadat de bomen de hele winter kaal waren geweest. Als het voorjaar naderde, verschenen de bloesems het eerst aan de amandelboom. Het zien van de amandeltak betekent dus dat er binnenkort iets gaat gebeuren. Het is een vroege waarschuwing voor iets. En God zegt:

Ik sta klaar, ofwel: Ik waak om te doen wat Ik heb gezegd.

Het lijkt erop dat Hij zegt dat de boodschap van Jeremia een vroege waarschuwing voor Juda zal zijn over iets dat op het punt staat te gebeuren. Zoals de amandelboom een vroege waarschuwing is dat het voorjaar eraan komt. Het is moeilijk om uit dit specifieke beeld van de amandelboom nog meer informatie te halen of er meer mee te doen. Maar het is, zoals ik zeg, een woordspeling die aangeeft dat God klaarstaat om iets te doen. Er begint onmiddellijk of binnenkort iets te gebeuren, en dit is daar een waarschuwing vooraf voor. Zoals de bloei van de amandelboom aankondigt dat er meer leven aankomt. Er zal meer te zien zijn. God zal later in het voorjaar meer dingen doen, wanneer andere planten groeien. Dit is het eerste wat Hij doet, en het is een voorbode van dingen die eraan komen.

7

De kokende ketel: onheil uit het noorden

Wat de ketel betreft: die helt duidelijk over in de richting van Juda. Hij zal zijn inhoud uitstorten, wat die ook is: kokende bouillon, gesmolten wat dan ook. We weten niet wat er in de ketel zit, maar wat het ook is, het kookt, het is heet, het is vloeibaar en het wordt uitgegoten naar het zuiden. Het zal dus op Juda neerkomen. Dit wordt wat uitvoeriger uitgelegd dan het eerdere visioen. Er staat:

Vanuit het noorden zal er onheil losbarsten over alle inwoners van het land.

Dat wil zeggen: het land Juda. Hij zegt:

Want zie, Ik ga alle geslachten van de koninkrijken uit het noorden roepen, spreekt de HEERE. Zij zullen komen en eenieder zal zijn troon neerzetten bij de ingang van de poorten van Jeruzalem, tegen al zijn muren rondom, en tegen alle steden van Juda.

JEREMIA 1:15

Die geslachten moet je niet opvatten als gezinnen: moeders en vaders en kinderen. Het betekent eenvoudigweg volken uit het noorden, verschillende volken die zich bij de Babyloniërs hebben aangesloten. Mensen die al door Babylon zijn overwonnen en nu deel uitmaken van hun legers. Zij trekken naar het zuiden om Jeruzalem te veroveren. God zegt dat dit gebeurt omdat:

Ik zal Mijn oordelen over hen uitspreken vanwege al hun kwaad: dat zij Mij verlaten hebben en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, en zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen.

JEREMIA 1:16

Dat is zo ongeveer wat ze vrijwel hun hele geschiedenis hebben gedaan. Maar Hij zegt dat het nu op het punt staat om te slaan. Het omslagpunt is bereikt en de ketel staat op het punt om te kantelen. Dit oordeel komt uit het noorden.

Babylon lag grotendeels in het oosten. Babylon lag ten noordoosten van Jeruzalem, net als Assyrië. Maar men sprak altijd over de komst van de Assyriërs en de Babyloniërs als een komst uit het noorden. De reden daarvoor is dat het gemakkelijker was om Israël vanuit het noorden binnen te vallen. Als je uit het oosten kwam, moest je de Jordaan oversteken. Voor moderne legers is dat geen groot obstakel, maar als je veel militair materieel en dergelijke bij je hebt, is een grote rivier niet het gemakkelijkste om doorheen te waden. Toch hoefden ze dat niet te doen. Ze konden gewoon in het noorden om de bovenloop van de Jordaan heen trekken en zonder

obstakels vanuit het noorden naar het zuiden komen. Zo ging het gewoonlijk. De legers van bijvoorbeeld Assyrië en Babylon veroverden eerst de gebieden ten noorden van Israël en trokken van daaruit gewoon verder naar het zuiden. Dus hoewel Assyrië en Babylon meer naar het oosten dan naar het noorden lagen, vielen ze altijd vanuit het noorden aan. Ze worden altijd beschreven als de noordelijke volken, of de volken uit het noorden die uit het noorden komen.

God vertelt Jeremia aan het einde van hoofdstuk 1 dat de mensen tegen hem zullen strijden. De mensen die tegen hem strijden, zullen niet de Babyloniërs zijn. Het zullen zijn eigen volksgenoten zijn, zoals we zullen zien. De Babyloniërs waren juist vriendelijk tegen Jeremia. Jeremia stond niet bepaald aan hun kant. Jeremia stond aan Gods kant, maar uiteindelijk vertelde hij Juda dat het zich aan Babylon moest overgeven. Dat was een boodschap die de Babyloniërs waardeerden en de Joden niet. Zijn tegenstand zou dus niet van de Babyloniërs komen. De Babyloniërs kwamen tegen zijn volk op, maar zijn volk zou zich tegen hem keren. En ze zouden hem niet kunnen overwinnen, omdat God met hem zou zijn.

8

Israëls bruidsdagen in de woestijn

Hoofdstuk 2:

Ga ten aanhoren van Jeruzalem prediken: Zo zegt de HEERE: Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd, aan de liefde van uw bruidsdagen, toen u achter Mij aan ging in de woestijn, in een land waarin niet wordt gezaaid.

JEREMIA 2:2

Dit gaat natuurlijk terug naar de tijd onmiddellijk na de uittocht, toen God hen uit Egypte leidde en hen naar de Sinaï bracht. Daar stemden ze ermee in met God te trouwen. Bij de berg Sinaï stemden ze in met de verbondsrelatie tussen henzelf en God. Hij spreekt erover alsof dat iets heel teers was, een heel gevoelig moment voor Hem. Eigenlijk waren ze zelfs toen niet zo erg trouw. Zoals we weten uit het lezen van

Exodus, maakten ze zelfs een gouden kalf terwijl ze nog bij de berg waren. Zelfs toen ze met Hem door de woestijn trokken, mopperden ze vaker wel dan niet. Of misschien niet vaker wel dan niet. Misschien mopperden ze alleen op de momenten waarover we lezen. Misschien waren ze het grootste deel van de tijd trouw. Dat is moeilijk te zeggen.

Hoe dan ook, zelfs wanneer ze mopperden, volgden ze Hem. Ze lieten hun oude, vertrouwde thuis in Egypte achter. Honderden jaren hadden zij en hun voorouders in Egypte gewoond, en nu gingen ze met God een nieuw avontuur tegemoet, zoals een bruid die haar huis verlaat en met haar nieuwe man meegaat. God haalt daar herinneringen aan op. Dus:

Ik weet nog dat jullie Mij de woestijn in volgden toen jullie nog maar net een volk waren, toen we net verloofd waren, toen we net getrouwd waren.

Israël was heilig voor de HEERE, de eersteling van Zijn opbrengst. Allen die deze opaten, werden schuldig, onheil kwam over hen, spreekt de HEERE.

JEREMIA 2:3

Dat wil zeggen, Gods houding tegenover hen was destijds: ‘Als iemand aan Mijn bruid komt, zal Ik hard tegen die persoon optreden. Ik zal Mijn vrouw verdedigen en haar recht verschaffen’, zoals iedere deugdzame man zou doen. Het contrast is natuurlijk dat God in de dagen van Jeremia afstand neemt van Zijn vrouw. Hij laat daadwerkelijk toe dat er mensen komen om haar te vernietigen. Babylon zal dat doen. Maar dat komt doordat Hij van haar scheidt. Zoals we in hoofdstuk 3 zullen zien, zal Hij vermelden dat Hij van haar gescheiden is.

9

Israël verlaat God zonder reden

Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël: Zo zegt de HEERE: Wat voor onrecht hebben uw vaders in Mij gevonden, dat zij zich ver van Mij hebben gehouden, dat zij achter nietige dingen zijn aan gegaan — en zelf nietig zijn geworden —

JEREMIA 2:4-5

Dit is echt de indringende vraag. Ik herinner me dat ik, toen ik nog maar pas christen was, sommige van mijn vrienden zag afdwalen. Ik weet nog dat ik deze passage las en dacht: ‘Dat is toch de vraag? Wat hebben deze mensen voor verkeeds aan God gevonden? Ik begrijp het niet.’ Deze mensen die Jezus niet volgen, die een jaar geleden nog Zijn lof zongen en zeiden dat Hij de Heere is, dat Hij de Messias is — is Hij opgehouden de Heere te zijn? Is Hij opgehouden de Messias te zijn? Wat is er met hen gebeurd? Waarom volgen ze Hem niet meer? Hebben ze iets verkeeds aan Hem gevonden?

Het antwoord is natuurlijk nee. Welke onrechtvaardigheid zou je bij God kunnen vinden? Wat heeft Hij ooit verkeerd gedaan? Wanneer iemand God een tijdlang volgt en dan afvalt, vraag je je toch af: ‘Wat was dat dan?’ Waarom volgde je Hem als Hij niet echt was? Dacht je toen dat Hij echt was? Waarom denk je nu dat Hij dat niet is? Dacht je toen dat Hij goed was? Denk je nu niet dat Hij goed is? Wat is er aan God veranderd? God verandert niet. Het zijn de mensen die wispelturig zijn.

Dat is wat God zegt: ‘Wat heb Ik gedaan waardoor je niet meer van die liefdevolle gevoelens voor Mij hebt? Wat heeft je ertoe gebracht je tot andere goden te wenden? Wat heeft je ertoe gebracht Mij ontrouw te zijn?’ Met andere woorden, we waren getrouwd en jij ging achter andere goden aan. Dat is overspel. Jullie zijn afgodendienaars geworden. Wat heb Ik gedaan om dat te verdienen?

dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE, Die ons uit het land Egypte geleid heeft, Die ons in de woestijn deed gaan, in een land van wildernis en kuilen, in een land van dorheid en schaduw van de dood, in een land waar niemand doorheen trok en waar geen mens woonde?

JEREMIA 2:6

Met andere woorden, ze vergaten dat Hij hen uit Egypte had bevrijd. Ze gingen gewoon achter andere goden aan en negeerden de God Die hen had gered.

10

Verdorven leiders en een verdorven volk

Ik bracht u in een vruchtbaar land, om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten. Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn land en hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt. De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE? en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet; de herders kwamen in opstand tegen Mij, en de profeten profeteerden namens de Baäl. Ze gingen achter dingen aan die niet van nut zijn.

JEREMIA 2:7-8

Degenen die zich met de wet bezighouden, zijn de priesters. Dat zijn dus parallelle uitspraken. De priesters die zich met de wet bezighielden, kenden God niet en ze zochten God niet. Ze zeiden niet:

Waar is de Heer?

‘We moeten God vinden.’ Het waren beroepsmatig godsdienstige mensen. Ze leefden van hun dienstwerk. Dat was wat priesters deden. Ze waren voltijds in de bediening werkzaam en ze werden betaald uit de tienden van de Levieten. De Levieten werden betaald uit de tienden van het volk. Het waren dus beroepskrachten, maar ze kenden God niet en ze hadden er ook geen behoefte aan Hem te kennen. Ze vroegen zich niet eens af waar God was. Ze zochten God niet. Ze hadden het gewoon goed in hun beroep.

Eén ding dat we in Jeremia zullen zien — hij doet dit vaak — is dat hij de bevolking in categorieën verdeelt. Dat doet hij voor het eerst in hoofdstuk 1, vers 18. Let op de laatste paar regels van vers 18. Daar staat:

Want zie, Ik stel u heden aan tot een versterkte stad, tot een ijzeren pilaar en tot bronzen muren, tegen heel het land, tegen de koningen van Juda, tegen zijn vorsten, tegen zijn priesters en tegen de bevolking van het land.

JEREMIA 1:18

Hij verdeelt de bevolking vaak in deze verschillende groepen. De priesters worden meestal genoemd. De koningen of de vorsten worden meestal genoemd. De profeten worden er meestal ook bij betrokken, maar die staan niet in hoofdstuk 1, vers 18. Heel vaak zal hij zeggen: ‘De vorsten, de priesters, de profeten, het volk.’ Dat die woorden in het Engels allemaal met een P beginnen, is puur toeval: ‘the princes, the priests, the prophets, the people’. Het klinkt als een mooie alliteratie van een prediker, maar ik weet zeker dat het in het Hebreeuws niet die alliteratie heeft die het in het Engels heeft.

Je zult telkens weer de vorsten, de priesters, de profeten en het volk tegenkomen, of een combinatie daarvan. Wat hij zegt, is dat het probleem bovenaan begint en naar beneden doorwerkt. De vorsten en de priesters, degenen die het land leiden, de politieke en godsdienstige leiders, zelfs de profeten, die nog meer dan de priesters de charismatische spreekbuis van God zouden moeten zijn — al deze mensen zijn verdorven. Daarom is ook het volk van het land verdorven geraakt.

Maar wanneer die opsommingen worden gegeven, staan bijna altijd de vorsten en de priesters bovenaan de lijst van overtreders. We zien dat in hoofdstuk 2, vers 8:

De priesters vroegen niet: waar is de Heer?

Dan halverwege het vers:

De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE? en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet; de herders kwamen in opstand tegen Mij, en de profeten profeteerden namens de Baäl. Ze gingen achter dingen aan die niet van nut zijn.

JEREMIA 2:8

En de volgende regel:

De profeten profeteerden namens Baäl.

We zullen deze opsomming heel vaak tegenkomen in het boek Jeremia.

11

Ballingschap treft meerdere generaties

Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen, spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter verantwoording roepen.

JEREMIA 2:9

Wat betekent dat:

Ik zal jullie kleinkinderen ter verantwoording roepen.

Ze zouden naar Babel gaan, en minstens drie generaties zouden daar de gevolgen van ondervinden. Hun kinderen en hun kleinkinderen, die in Babel geboren zouden worden, zouden alleen maar ballingschap, slavernij en een leven ver van hun Beloofde Land kennen.

Dit is volgens mij werkelijk de vervulling van wat God dreigde te doen toen Hij de Tien Geboden gaf en het gebod om geen gesneden beelden te maken. Hij zei:

U zult zich daarvoor niet neerbuigen, en die niet dienen, want Ik, de HEERE, uw God, ben een na-ijverig God, Die de misdaad van de vaders vergeldt aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten,

EXODUS 20:5

Wat Hij zegt, is dat als je afgoden maakt en andere goden dient, er een oordeel over je zal komen dat tot in de derde en vierde generatie van je nakomelingen gevolgen zal hebben. En dat gebeurde toen ze naar Babel gingen. Ze waren daar zeventig jaar. Minstens twee generaties, zo niet drie, ondervonden de gevolgen: de generatie volwassenen die erheen ging, mogelijk hun kinderen die toen al leefden, en nog een paar generaties kinderen die in Babel geboren werden. Dus Ik klaag niet alleen jullie aan; de straf zal ook over jullie kinderen en jullie kleinkinderen komen.

12

Israël ruilt de ware God in voor afgoden

Vers 10:

Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiërs, en zie, stuur boden naar Kedar en let aandachtig op, en kijk of iets dergelijks gebeurd is. Heeft een volk ooit goden ingeruild? — en het zijn niet eens goden! — Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild voor wat niet van nut is. Ontzet u hierover, hemel, huiver, wees zeer ontsteld, spreekt de HEERE. Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden.

JEREMIA 2:10-13

Hij zegt dat dit iets is wat werkelijk nergens anders ter wereld bekend is, behalve in Israël. Elk volk had zijn nationale goden, zoals Israël die had. Maar de andere volken bleven hun goden trouw, eeuw na eeuw. Je vindt nooit een moment waarop de Moabieten in opstand kwamen tegen Kamos, of de Egyptenaren tegen Ra, of de Babyloniërs tegen Bel, of de Feniciërs tegen Baäl, of de Kanaänieten tegen Molech. Ze hielden van die goden.

Hoe komt het dan dat Israël het enige volk is dat zijn God nooit langer dan een paar dagen achter elkaar trouw blijft, en dat ze achter andere goden aan dwalen? Terwijl Israël in feite een echte God heeft, Die hen daadwerkelijk uit Egypte heeft bevrijd, hen door de woestijn heeft geleid, hen beschermt en hun beloften heeft gedaan zoals geen andere god dat kan doen? En de goden waar ze achteraan lopen, zijn helemaal geen echte goden.

Waarom verlaten die andere volken hun goden niet? Volgens mij is het antwoord, hoewel het hier niet wordt gezegd, dat de andere goden niet zulke morele eisen aan hun volk stellen. De heidense goden worden aanbeden met dronken orgieën. Dat was

de heidense godsdienst eigenlijk: in wezen dronken orgieën voor een afgodsbeeld. Dat was aantrekkelijk voor vleselijke mensen.

Gods volk wist van God, maar in hun hart waren ze vleselijk. God had Zijn wetten nog niet in hun binnenste geschreven, zoals Jeremia later in hoofdstuk 31, vers 31 en verder, zegt dat God in het nieuwe verbond zal doen. Het oude verbond liet hen kennismaken met God, maar richtte hen innerlijk niet op God. Daarom voelden ze zich nog steeds aangetrokken tot alle vleselijke dingen die de andere goden boden.

Maar toch is het iets verbazingwekkends als je er even afstand van neemt en erover nadenkt. Hoe zit dat toch? Israël is het enige volk dat een echte God had, de echte God, en toch keerden ze God om de haverklap de rug toe. En elke keer dat Hij Zijn ogen even van hen afwendde, waren ze weg. Toch hebben de andere volken geen echte goden, en zij bleven hun trouw, generatie na generatie, eeuw na eeuw. Dat is waar God op wijst. Wie heeft er ooit gehoord van een volk dat zijn goden verlaat? Welk ander volk heeft dat ooit gedaan? En hun goden, zegt Hij, zijn geen goden.

13

Levend water en lekkende waterbakken

Hij zegt:

Mijn volk heeft twee dingen verkeerd gedaan. Ze hebben Mij verlaten, de bron van levend water.

En het andere wat ze verkeerd deden, was Mij vervangen. Ze hadden Mij, Die voortdurend voor hen zorgde. Ze hadden een relatie met Mij. Ze hadden Mij niet alleen ontmoet waarna het daarbij bleef, waarna alles voorbij was. Maar Ik was voortdurend bij hen, in hun midden, als een stromende beek die voortdurend uit de grond opwelt om steeds vers water te geven. Maar ze zijn naar die afgoden gegaan, en dat is alsof je waterputten graaft, of reservoirs voor water.

Waterputten werden in de rots uitgehouwen, meestal in die woestijngebieden. Het is moeilijk om te voorkomen dat water verdampt en in de grond wegzakt. Maar als ze een rotsachtige plek vonden, hakten ze een waterput uit de rots, omdat het water niet zou

doordringen en in de grond verdwijnen als het rots was. Maar soms zitten er in rotsachtige plekken spleten en scheuren die ze niet kunnen dichten, en dan zijn die waterputten in feite gebroken, en lekt het water er toch uit.

En God zei:

Jullie hebben voor jezelf waterreservoirs gemaakt.

Je zou in je relatie met Mij voortdurend de bronnen van fris, levend water kunnen hebben, maar in plaats daarvan heb je gekozen voor godsdienstige systemen waar geen leven in zit. Je probeert daarmee je dorst te lessen, maar het water lekt eruit. Het zijn gebroken waterbakken. Ze voldoen niet. Je hebt verlaten wat echt is, wat voldoening geeft en waarin God voor je heeft voorzien. En je hebt dat vervangen door iets wat geen voldoening geeft en je niet kan blijven voorzien van wat je nodig hebt. De waterbakken zijn gebroken; ze kunnen het water niet langdurig vasthouden. Dit is volgens mij echt wat de kerk in de moderne tijd vaak heeft gedaan. Ik denk dat de wending die we zien naar de psychologie en naar wereldse manieren van bediening en wereldse manieren van aanbidding, waarbij ideeën aan de wereld worden ontleend, waarschijnlijk een afwijken is van de zuiverheid van wat God heeft ingesteld. Dat heeft de gemeente al sinds de tijd van Jezus tot haar beschikking gehad.

14

Christus en menselijke hulpverlening

Als ik denk aan mensen die met problemen in hun leven naar therapeuten of zoiets rennen: de eerste christenen moesten naar Jezus rennen. De eerste christenen moesten hulp van God krijgen, want er waren geen therapeuten. Die waterbakken om uit te drinken waren er niet. Ze moesten uit Jezus drinken, anders moesten ze maar dorst lijden. Maar Jezus was genoeg. Jezus was toereikend voor de vroege gemeente.

Tegenwoordig kennen christenen Jezus nauwelijks meer. Als ze in hun leven gewone problemen hebben die de Bijbel zonde noemt, gaan ze niet naar Christus voor bevrijding. Ze gaan naar een of andere menselijke hulpbron die menselijke middelen gebruikt. In Psalm 1:1 staat:

Welzalig de man die niet wandelt in de raad van de goddelozen,
die niet staat op de weg van de zondaars, die niet zit op de zetel
van de spotters,

PSALMEN 1:1

Maar de meeste christelijke psychologen en christelijke therapeuten hebben, als ze überhaupt een opleiding in hulpverlening hebben gevolgd, les gehad van seculiere docenten. Of zelfs als ze naar een christelijke hogeschool zijn gegaan: voor zover ze seculiere psychologie gebruiken die met Bijbelverzen is aangekleed, zijn het nog steeds de ideeën van mensen die niet godvruchtig waren.

Freud was niet godvruchtig. Jung was niet godvruchtig. Carl Rogers was zeker niet godvruchtig. Abraham Maslow was geen godvruchtig man. Hij was een atheïst. Jung was een occultist. Freud was een atheïst, antichristelijk, en had van jongs af aan gezworen het christendom te vernietigen. Deze mensen, de grondleggers van de systemen waar christenen naartoe gaan voor hulp in hun leven, zijn mensen die God nooit hebben gekend. Christenen onderwijzen deze theorieën van Freud en Jung en Carl Rogers enzovoort nu aan de christelijke hogescholen. Christenen leren van christelijke docenten hoe ze hulp moeten verlenen. Toch blijft het raad die niet van God kwam, maar van deze mannen die in het duister verkeerden.

Ze proberen de dorst van de ziel te lessen van mensen wier leven niet vervuld en niet stabiel is, en niet zoals het zou moeten zijn. Vroegere christenen zouden daarvoor naar God hebben moeten gaan, en ze zouden in God de bronnen van levend water hebben gevonden. Maar Gods volk lijkt altijd naar het minderwaardige te willen gaan, terwijl de God van het heelal voor hen beschikbaar is. Dat is iets verbijsterends.

Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiërs, en zie, stuur boden naar Kedar en let aandachtig op, en kijk of iets dergelijks gebeurd is. Heeft een volk ooit goden ingeruild? — en het zijn niet eens goden! — Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild voor wat niet van nut is. Ontzet u hierover, hemel, huiver, wees zeer ontsteld, spreekt de HEERE. Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden.

JEREMIA 2:10-13

Hoe zou Gods volk zulke dingen kunnen doen? Als je erover nadenkt, is het gewoon niet te begrijpen.

Dat laat alleen maar zien dat mensen, hoewel wij de rationele soort zijn, bij lange na niet zo rationeel zijn als we zouden moeten zijn. We kunnen het wel zijn, maar we lijken ons verstand opzij te zetten en gewoon te kiezen voor, denk ik, wat onze emoties of onze begeerten of onze meest oppervlakkige gedachten aanspreekt. Maar als je erover nadenkt, is God genoeg. God heeft altijd beloofd dat Hij genoeg zou zijn voor Zijn volk. En mensen verlaten Hem en gaan naar menselijke bedenksels om te drinken en hun dorst te lessen.

15

Juda roept zijn eigen ondergang over zich af

In vers 14 staat:

Is Israël dan een slaaf? Of is hij een in huis geboren slaaf? Waarom is hij dan een prooi geworden? Jonge leeuwen brullen tegen hem, zij hebben hun stem laten klinken. Zij hebben van zijn land een woestenij gemaakt. Zijn steden zijn vernietigd, zodat niemand er meer woont. Ook de mensen van Nof en Tachpanhes graasden u de schedel af.

JEREMIA 2:14-16

Dit zijn Egyptische steden; Nof is Thebe, geloof ik.

Doet u dit niet uzelf aan doordat u de HEERE, uw God, verlaat op het moment dat Hij u op de weg leidt?

JEREMIA 2:17

Nu weet ik niet op welke gebeurtenissen wordt bedoeld wanneer de mensen van Nof en Tachpanhes, de Egyptenaren, de kroon van je hoofd hebben gebroken. Dit zou geschreven kunnen zijn nadat Josia gestorven was. Er staat geen datum bij deze profetie, maar Josia stierf in de strijd tegen de Egyptenaren. Hij was de koning, de kroon. Je zou dus kunnen betogen dat, toen farao Necho Josia in de strijd doodde, de Egyptenaren daarmee de kroon van het hoofd van Juda afbraken.

[Vertalersnoot: de Engelse Bijbelvertaling die de spreker gebruikt, spreekt over ‘de kroon van uw hoofd’. De HSV heeft ‘graasden u de schedel af’. De spreker verbindt het Engelse woord ‘crown’ met het koningschap van Josia.] Dat zou kunnen zijn waarop hier wordt bedoeld. We weten niet wanneer deze profetie is uitgesproken, maar als het laat genoeg was, als het na de dood van Josia was, dan zou dat waarschijnlijk zijn waarop werd gezinspeeld.

Vers 17:

Doet u dit niet uzelf aan doordat u de HEERE, uw God, verlaat op het moment dat Hij u op de weg leidt? Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte om het water van Sichor te drinken? En wat hebt u met de weg naar Assyrië om het water van de rivier de Eufraat te drinken? Uw eigen kwaad straft u en uw eigen afdwalingen bestraffen u. Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is de HEERE, uw God, te verlaten, en dat er geen vreze voor Mij bij u is, spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten. Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken, en uw banden verscheurd. U zei: Ik wil niet dienen! Maar op elke hoge heuvel en onder elke bladerrijke boom legt u zich als een hoer neer.

JEREMIA 2:17-20

[Redactionele toelichting: de spreker volgt hier een andere versweergave: 'Ik zal niet overtreden', tegenover 'Ik wil niet dienen' in de HSV. Zijn uitleg gaat uit van een belofte van gehoorzaamheid.]

Dit was natuurlijk bij de Sinaï. God zei:

Zullen jullie die dingen doen?

Zij zeiden:

We zullen alles doen wat de Heer heeft gezegd. We zullen ons er niet tegen verzetten.

Hij had hun juk verbroken, dat wil zeggen, Hij had hen uit de slavernij bevrijd, en zij zeiden:

We zullen nu naar U luisteren.

Dat zeiden ze bij de berg Sinaï.

16

De edele wijnstok en de blijvende zondenvlek

Ík had u evenwel geplant, een edele wijnstok, een volkomen betrouwbare stek. Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd in wilde ranken van een uitheemse wijnstok?

JEREMIA 2:21

Hij zinspeelt ongetwijfeld op wat zijn vroegere tijdgenoot in Jeruzalem, Jesaja, had gezegd toen hij het over de wijngaard had in Jesaja hoofdstuk 5. Hij zegt:

Hij plantte een edele wijnstok op een vruchtbare heuvel.

JESAJA 5:1-2

Daarmee verwijst hij naar de vestiging van Israël in het land Kanaän. Daar verwijst hij hier naar, die edele wijnstok. Zij waren een edele wijnstok, zaad van de hoogste kwaliteit.

[Vertalersnoot: waar de HSV in Jeremia 2:21 'een volkomen betrouwbare stek' heeft, spreekt de Engelse Bijbelvertaling die de spreker gebruikt over 'zaad van de hoogste kwaliteit'. Daarop sluit zijn uitleg over Abraham aan.]

Dat wil zeggen, als je kijkt naar het zaad, en dat was Abraham zelf, dan was hij een man van hoge kwaliteit, een trouwe man, een man die elke beproeving van zijn geloof doorstond. Een man die meer dan honderd jaar met God wandelde en nooit afweek van gehoorzaamheid aan God. Hij was geen volmaakt mens. Hij had zijn momenten van angst waarop hij de veiligheid van zijn gezin in gevaar bracht en dat soort dingen. Maar hij was een man die, wanneer God hem iets vertelde, het geloofde en ernaar handelde. Hij had niet zoveel openbaring van God als wij, maar hij bleef trouw aan

alles wat God hem vertelde. Hij ging zelfs zover dat hij zijn zoon Izak offerde toen hem werd gezegd dat te doen. Dat was het zaad van de hoogste kwaliteit waar die wijnstok uit voortkwam.

Want al zou u zich met loog wassen en zou u zeep in overvloed gebruiken, uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht, spreekt de Heere HEERE.

JEREMIA 2:22

Dit vormt misschien een tegenstelling met Jesaja hoofdstuk 1, waar God zei:

Kom, laten we samen overleggen.

JESAJA 1:18

Jesaja 1:18:

Kom nu, laten wij samen een rechtszaak voeren, zegt de HEERE. Al waren uw zonden als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw; al waren ze rood als karmozijn, ze zullen worden als witte wol.

JESAJA 1:18

Hoe bevuilt je ook bent door je zonden, God kan je weer wit en rein maken. God kan die zonde volledig wegnemen. Maar wanneer je je eigen middelen gebruikt, kun je zoveel loog en zeep gebruiken als je wilt; je ongerechtigheid blijft aangetekend staan. Je zult die niet kunnen afwassen. Alleen God kan je wit als sneeuw maken wanneer je door zonde verontreinigd bent.

17

Israëls ongeremde zoektocht naar afgoden

Nu vers 23:

Hoe kunt u dan zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd, ik ben niet achter de Baäls aan gegaan? Zie uw weg in het dal, erken wat u gedaan hebt, snelle, op al haar wegen heen en weer rennende, jonge vrouwtjeskameel, een wilde ezelin, gewend aan de woestijn, de wind opsnuivend in haar hitsigheid, haar bronst — wie kan haar keren? Allen die haar zoeken, hoeven zich niet af te matten, in haar maand zullen zij haar wel vinden.

JEREMIA 2:23-24

Hij zegt dat Zijn vrouw Israël meer op een ezel in de bronst is gaan lijken, een ezelin in de bronst, of een kameelwifje in de bronst. Alle mannetjes zoeken haar op wanneer ze bronstig is, en zij zoekt hen op. Ze loopt buiten de lucht op te snuiven, te snuffelen om te ontdekken waar de mannetjes zijn. Ze is op zoek naar minnaars, dat is wat Hij zegt. Hij vergelijkt Zijn vrouw Israël met een onrein dier in de paartijd dat gewoon heel veel seks wil hebben.

Met andere woorden, voor hen betekende veel seks hebben dat ze veel goden aanbaden, want de beeldspraak is: Hij is hun God, hun Echtgenoot; zij is de vrouw. Maar overspel betekent voor haar dat ze andere goden aanbidt, andere echtgenoten dan haar eigen Echtgenoot. Hij heeft het erover hoe promiscue Israël is in het zoeken naar vele goden, het aanbidden van vele anderen dan God.

Verhinder uw voet barrevoets te gaan en verhinder uw keel de dorst! Maar u zegt: Daar is geen hoop op, nee, want ik heb vreemden lief, en ik zal achter hen aan gaan. Zoals een dief beschaamd staat als hij wordt ontdekt, zo staat het huis van Israël beschaamd, zij, hun koningen, hun vorsten, hun priesters en hun profeten.

JEREMIA 2:25-26

Daar heb je die hele groep mensen weer.

18

Afgoden bieden geen redding in nood

Tegen een stuk hout zeggen ze: U bent mijn vader, en tegen een steen: U hebt mij gebaad, want Mij keren zij de nek toe en niet het gezicht, op het moment echter dat onheil hen treft, zeggen ze: Sta op en verlos ons.

JEREMIA 2:27

Hij heeft het over een boom die tot een afgod is gesneden of een steen die tot een beeld is gehouwen. Ze beweren dat die steen of die boom hen op de een of andere manier heeft geschapen, terwijl God Degene is Die hun volk heeft geschapen door hen uit Egypte geboren te laten worden.

Dat wil zeggen, ze zullen God vragen hen te redden. Ze schrijven hun bestaan toe aan valse goden en aanbidden die, maar ze zullen zich tot God wenden, de echte God, wanneer ze echt in moeilijkheden zitten.

Maar waar zijn dan uw goden, die u zich gemaakt hebt? Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat onheil u treft, want het aantal van uw goden is even groot als uw steden, Juda.

JEREMIA 2:28

Dat zegt Hij heel vaak, dat ze evenveel goden hebben als steden. Er zijn veel steden in Juda. Ze hebben evenveel goden als steden, dat is de kritiek die Hij uit, want ze zouden er helemaal niet meer dan één moeten hebben. Ze hebben voor elke stad een andere god.

Waarom gaan jullie met Mij in discussie? Jullie zijn allemaal tegen Mij in opstand gekomen, zegt de Heer. Ik heb jullie kinderen voor niets gestraft; ze laten zich niet corrigeren. Jullie zwaard heeft jullie profeten verslonden als een verscheurende leeuw. Mensen van nu, luister naar het woord van de Heer! Ben Ik voor Israël een woestijn geweest, of een donker land? Waarom zegt Mijn volk: wij zijn onze eigen baas? We komen niet meer bij U. Kan een jonge vrouw haar sieraden vergeten, of een bruid haar trouwjurk? Toch is Mijn volk Mij al ontelbaar veel dagen vergeten.

Hij zegt dat Hij als de sieraden en de kleding van een bruid is. Zij is met Hem bekleed. Een bruid draagt op haar trouwdag natuurlijk haar mooiste kleren en sieraden, en daar is ze trots op. De manier waarop ze gekleed is, is haar heerlijkheid, en iedereen praat erover hoe mooi de bruid is. God is het sieraad en de trots van Israël, en toch zijn ze Hem vergeten. Een bruid zou haar sieraden nooit vergeten, en toch is het volk God vergeten.

19

Gods tuchtiging en tevergeefs lijden

Het is interessant, vers 30 zegt:

Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen, zij wilden geen vermaning aanvaarden. Uw zwaard heeft uw profeten verslonden, als een leeuw die verderf aanricht.

JEREMIA 2:30

Het is duidelijk dat tuchtiging, zelfs wanneer die van een wijze vader komt, kinderen niet altijd tot verbetering brengt. Ouders hebben geen absolute controle over hoe hun kinderen zich ontwikkelen. In Jesaja hoofdstuk 1 klaagde God. Hij zegt:

Ik heb kinderen grootgebracht en opgevoed, maar zij zijn tegen Mij in opstand gekomen.

JESAJA 1:2

Toch kan er geen betere Vader zijn dan God, en nu heeft Hij hen getuchtigd. Dat gaat over Zijn opvoedingsmethoden, maar ze hebben er niet op gereageerd.

Het is een beangstigende gedachte dat God ons zou kunnen tuchtigen in de hoop ons een bepaalde richting op te laten gaan, en dat wij ons daardoor niet laten veranderen. Het betekent dat we alles ondergaan wat nodig is om ons goed te maken, maar dat we niet goed worden. We lijden tevergeefs. Al het lijden dat God in ons leven toelaat, de beproevingen, is bedoeld om ons te veranderen en ons te helpen groeien, ons sterk te maken, ons te corrigeren en ons meer op Christus te laten lijken. Daarvoor worden beproevingen toegelaten.

Het is vreselijk om te bedenken dat je zulke beproevingen zou kunnen doormaken zonder ooit meer op Christus te gaan lijken. Je hebt er nooit het voordeel van, je betaalt alleen de prijs. Toch is dat wat opstandigheid doet. Je zult getuchtigd worden. Je zult beproevingen krijgen. Je kunt je laten veranderen of niet. Als je je laat

veranderen, zul je baat hebben bij de beproevingen. Je zult er voordeel van hebben. Als je in opstand komt, zul je nog steeds lijden, zul je nog steeds dezelfde prijs betalen. Alleen zal het je niets hebben opgeleverd.

Paulus zei dat tegen de Galaten toen hij hun schreef. Hij zegt:

Hebt u tevergeefs zoveel geleden? Als het toch eens tevergeefs was!

GALATEN 3:4

Hij zegt:

Ik vrees voor u dat ik mij misschien tevergeefs voor u heb ingespannen.

GALATEN 4:11

Toch zegt hij:

Jullie hebben zoveel meegemaakt, maar blijkbaar hebben ze er niets door gewonnen, omdat ze niet vooruitgingen. Ze gingen achteruit, de dwaling in, de ketterij in.

Maar alleen al de gedachte dat iemand getuchtigd wordt: het is pijnlijk om getuchtigd te worden. Dat staat in Hebreeën hoofdstuk 12:

Tuchtiging lijkt op het moment zelf geen vreugde te brengen, maar verdriet. Later brengt ze voor wie erdoor geoefend zijn de vreedzame vrucht van gerechtigheid voort.

HEBREEËN 12:11

Dat is goed. Het is goed als je getuchtigd wordt en het de vreedzame vrucht van gerechtigheid voortbrengt, omdat je erdoor geoefend bent. Maar als je getuchtigd wordt en het verdrietig is, maar je nooit enige vrucht voortbrengt, dan heb je alleen maar een prijs betaald voor een product dat je niet hebt gekregen. Je hebt het niet gekregen omdat je er niet op hebt gereageerd.

We horen op een bepaalde manier te reageren op Gods tuchtiging en Gods beproevingen. Als we dat doen, zullen we er voordeel van hebben, en zal God ook krijgen wat Hij wil. Anders zal het alleen maar verspild lijden zijn.

Er is een boek dat Paul Billheimer in de jaren zeventig heeft geschreven, met de titel 'Don't Waste Your Sorrows', 'Verspil je verdriet niet'. Ik heb het boek nooit gelezen, maar alleen al op grond van de titel kon ik me voorstellen waar het over ging. Het was een geweldige titel: 'Verspil je verdriet niet'. Als ik een boek met die titel had geschreven, weet ik wat ik zou hebben gezegd. Ik weet niet wat hij heeft gezegd, maar het lijkt erop dat dit is waar het hier om gaat. Deze mensen hadden verdriet, ze ondergingen lijden, ze werden getuchtigd. Maar het is allemaal verspild, omdat ze zich daarin niet tot God keerden. Ze reageerden niet op God.

Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen, zij wilden geen vermaning aanvaarden. Uw zwaard heeft uw profeten verslonden, als een leeuw die verderf aanricht.

JEREMIA 2:30

We zullen verdriet hebben, of het nu iets oplevert of niet. Maar het zal verspild zijn als we het niet gebruiken om godvruchtiger te worden.

20

Bloedschuld en valse zekerheid door de tempel

Wat weet u goed uw weg om wellust te zoeken. Daarom hebt u ook de slechtste hoeren uw wegen geleerd.

JEREMIA 2:33

Dat zegt vers 33. Met andere woorden, waarom ben je eropuit om andere goden, andere mannen te verleiden? Hij gebruikt nog steeds het beeld van Zijn vrouw die Hem ontrouw is.

Ja, in de zomen van uw kleren is gevonden het bloed van arme, onschuldige zielen, die u niet hebt betrapt op inbraak, ja, dat slaat alles.

JEREMIA 2:34

[Redactionele toelichting: de spreker volgt hier een andere versweergave, waarin God zegt dat Hij het bloed niet door heimelijk zoeken heeft gevonden. De HSV spreekt hier over slachtoffers die niet op inbraak waren betrapt.]

Hij heeft het over het feit dat ze tijdens de regering van Manasse daadwerkelijk hun kleine kinderen aan Moloch offerden. Hij zegt: die onschuldige kinderen, hun bloed zit overal op je kleren. Ik hoefde niet je huis binnen te sluipen toen je er niet was en op alle geheime verstopplekken te kijken om het bewijs van je schuld te vinden. Je draagt het gewoon op je kleren. Je schaamt je er niet eens voor. Ik hoefde er op geen enkele manier heimelijk naar te zoeken. Je laat openlijk zien dat je deze onschuldige kinderen doodt. Je schaamt je er niet voor.

En dan zegt u nog: Voorzeker, ik ben onschuldig, ja, Zijn toorn is van mij afgewend. Zie, Ik ga met u een rechtszaak voeren, omdat u zegt: Ik heb niet gezondigd.

JEREMIA 2:35

Dat wil zeggen, de Joden dachten dat God hen zou beschermen tegen de dreigende Babylonische aanval, omdat zij Gods volk waren. En daarbij gingen ze er natuurlijk aan voorbij dat ze niet onschuldig waren. We lezen dit opnieuw in Jeremia hoofdstuk 7. Ze dachten dat God hun geen kwaad zou doen omdat ze de tempel in Jeruzalem hadden, zolang de tempel daar maar stond. Ze stelden hun vertrouwen op dingen die niet God Zelf waren: de tempel.

Het is net als in 1 Samuel, toen het volk zijn eerste veldslag tegen de Filistijnen verloor. Ze zeiden:

Toen het volk in het kamp teruggekomen was, zeiden de oudsten van Israël: Waarom heeft de HEERE ons vandaag vóór de Filistijnen verslagen? Laten wij vanuit Silo de ark van het verbond van de HEERE bij ons nemen, en laat die in ons midden komen, opdat die ons zal verlossen uit de hand van onze vijanden.

1 SAMUEL 4:3

En ze namen de ark van het verbond mee, alsof de ark hen zou redden. Ze vertrouwden op godsdienstige dingen in plaats van op God Zelf. Het stond niet goed tussen hen en God, maar ze dachten dat het wel goed zou komen omdat ze de ark hadden. Ook tussen de inwoners van Jeruzalem en God stond het niet goed. Ze waren opstandig, maar ze hadden daar de tempel, dus God zou de stad daardoor natuurlijk redden. Mensen stelden hun vertrouwen op godsdienst en op godsdienstige dingen. Ze beseften niet dat hun veiligheid ligt in een werkelijke relatie met God en in een rechtvaardig leven, en zo leefden ze niet.

21

Vergeefs vertrouwen op Egypte en Assyrië

Ze praten alsof God aan hun kant staat. Maar God zegt:

Wat trekt u er veel op uit en verandert u telkens uw weg? U zult ook door Egypte beschaamd worden, zoals u door Assyrië beschaamd bent. Ook vandaar zult u uitgaan met uw handen op uw hoofd, want de HEERE verwerpt hen op wie u vertrouwt. Met hen zult u niet voorspoedig zijn.

JEREMIA 2:36-37

Hij verwijst naar het feit dat Juda op bepaalde momenten steun zocht bij Assyrië en Egypte als bondgenoten tegen andere vijanden. In de dagen van Achaz huurde hij Assyrië daadwerkelijk in om hem te bevrijden van het gevaar van Syrië en Efraïm, die zich hadden verenigd om hem ten val te brengen. In plaats van steun te zoeken bij de HEERE, zoals Jesaja hem had gezegd, betaalde Achaz Assyrië om naar het zuiden te komen en Syrië en Israël aan te vallen, zodat hij van hen af zou zijn. Ze vertrouwden dus op Assyrië.

Op andere momenten, in de dagen van Hizkia, waren er mensen die op Egypte vertrouwden. Ze stuurden geschenken naar Egypte en zeiden: ‘Kom ons helpen tegen de Assyriërs.’ En Hij zegt dat ze beschaamd zullen staan omdat ze op deze landen, Assyrië en Egypte, hebben vertrouwd in plaats van op God, want ook die zullen door Babylon worden verslagen. Assyrië werd als eerste verslagen. Twee of drie jaar later werd Egypte door Babylon verslagen. En daarna zou ook Juda door Babylon worden verslagen.

Met andere woorden, jullie vertrouwen op Egypte en Assyrië zal jullie tot schande worden, omdat zij zelf verslagen zullen worden.

Jullie zullen samen met hen in ballingschap gaan, met jullie handen op jullie hoofd. Dat is waarschijnlijk een houding van overgave aan de Babyloniërs.

22

De herontdekte wet over echtscheiding

In hoofdstuk 3 zeggen ze:

Men zegt: Als een man zijn vrouw wegstuurt, zij bij hem weggaat en de vrouw van een andere man wordt, mag hij nog naar haar terugkeren? Zou dat land niet ten eerste ontheiligd worden? U echter, u hebt hoererij bedreven met veel vrienden, en dan naar Mij terugkeren? — spreekt de HEERE.

JEREMIA 3:1

Dat is een citaat uit Deuteronomium hoofdstuk 24.

Bedenk dat de priester Hilkia in de dagen van Jeremia een exemplaar van het wetboek in de tempel vond, dat al heel lang vergeten was, en het naar Josia bracht. Blijkbaar waren de priesters zelf in de loop van een hele generatie vergeten wat de wet inhield. Het lag gewoon ergens in een mufte oude opbergkist in de tempel. Toen ze de tempel aan het renoveren waren, kwamen ze het tegen. Ze openden het en zeiden: ‘Hé, wat is dit?’ Geleerden denken dat ze een boekrol van Deuteronomium hadden gevonden. Daar zijn enkele heel goede redenen voor.

Jeremia leefde in de tijd dat deze boekrol werd herontdekt. Hier citeert hij uit Deuteronomium 24, een passage over echtscheiding die hij noch iemand anders zou kennen als ze Deuteronomium niet hadden gevonden. Later, in hoofdstuk 11, zullen er heel wat aanwijzingen zijn dat Jeremia zinspeelt op het boek Deuteronomium als iets waaraan het volk nu gehouden zal worden. Het lijkt er dus op dat het boek dat Josia ontdekte, of dat zijn priester ontdekte, het boek Deuteronomium was. En dit moet na de ontdekking van die boekrol zijn geschreven, want Jeremia citeert eruit.

Ze zeggen:

Een man trouwt met een vrouw. Omdat hij iets schandelijks aan haar vindt, wil hij haar niet langer als vrouw. Hij schrijft haar een echtscheidingsbrief, geeft die aan haar en stuurt haar weg. Zij vertrekt en trouwt met een andere man. Ook die man kan een afkeer van haar krijgen, haar een echtscheidingsbrief geven en haar wegsturen. Het kan ook gebeuren dat die tweede man sterft. In beide gevallen mag haar eerste man haar niet opnieuw tot vrouw nemen, nu zij onrein geworden is. Dat is voor de HEERE een gruwel. U mag geen zonde brengen over het land dat de HEERE, uw God, u als erfelijk bezit geeft.

DEUTERONOMIUM 24:1-4

Dat is wat Deuteronomium zegt. Maar God zegt:

Maar je hebt je als een hoer gedragen met allerlei minnaars, kom toch bij Mij terug, zegt de Heer.

[Vertalersnoot: de Engelse Bijbelvertaling die de spreker gebruikt, formuleert dit als een oproep: ‘keer toch naar Mij terug’. De HSV heeft de tegenvraag ‘en dan naar Mij terugkeren?’ De volgende uitleg gaat uit van de Engelse formulering.]

Nu zegt Hij dus ofwel: ‘Ik zal in jouw geval een uitzondering maken.’ In het algemeen geldt dat als een man van zijn vrouw scheidt, zij niet kan terugkomen, tenminste als ze met iemand anders is getrouwd. ‘Maar Ik wil dat je terugkomt. En je hebt overspel gepleegd.’

23

Gods scheiding van Israël en oproep aan Juda

Nu is het inderdaad zo dat God van haar gescheiden is. Dat staat verderop in dit hoofdstuk, in vers 8. Daar staat:

Maar Ik zag, toen Ik vanwege alles waarin het afvallige Israël overspel had gepleegd, haar weggestuurd had en haar een echtscheidingsbrief gegeven had, dat Juda, haar trouweloze zuster, niet bevreesd werd. Zij ging zelf ook hoererij bedrijven.

JEREMIA 3:8

Dat is eigenlijk het noordelijke koninkrijk, niet Juda. Er staat dus dat Hij haar had weggestuurd en haar een echtscheidingsbrief had gegeven. Strikt genomen was Hij volgens mij nog niet van Juda gescheiden. Hij zegt wel dat Hij van Israël was gescheiden. Maar van Juda is Hij nog niet gescheiden, en dus verbiedt de wet haar niet om bij Hem terug te komen. Ze heeft veel minnaars gehad. Ze is niet hertrouwd, want ze is nog steeds met God getrouwd. Maar als ze niet terugkomt, loopt ze het gevaar dat Hij van haar scheidt, en Hij roept haar terug. Hij zegt: ‘Als Ik inderdaad van je scheid, zal Ik je niet meer kunnen terugnemen.’ Dat is wat de wet zegt. Maar er heeft nog geen echtscheiding plaatsgevonden. Je bent ontrouw geweest.

Hij zegt wel tegen hen in vers 14:

Keer terug, afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ik heb u getrouwd. Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u naar Sion brengen.

JEREMIA 3:14

Het klinkt dus alsof Hij misschien zegt: 'De echtscheiding tussen Mij en jou heeft nog niet plaatsgevonden. Ik ben van je zuster Israël in het noorden gescheiden, en jij gaat dezelfde weg als zij. En als Ik inderdaad van je scheid, zal Ik je niet meer kunnen terugnemen. Kom dus nu terug, nu het nog kan, voordat het te laat is.'

Sla uw ogen op naar de kale hoogten, en zie, waar bent u niet beslapen? U bent voor hen langs de wegen gaan zitten, als een Arabier in de woestijn. Zo hebt u het land ontheiligd met uw hoererijen en uw kwaad.

JEREMIA 3:2

Hij bedoelt met hen geslapen, andere goden aanbeden. Het is het beeld van een overspelige vrouw.

Daarmee bedoelt Hij een Arabische prostituee.

Daarom werden de regendruppels ingehouden en is er geen late regen geweest. U hebt het voorhoofd van een hoer, u weigert daarvoor beschaamd te zijn.

JEREMIA 3:3

Het voorhoofd van een hoer betekent gewoon dat ze schaamteloos is. Ze heeft een harde gezichtsuitdrukking. Ze schaamt zich niet voor haar overspel.

24

Juda leert niets van Israëls ondergang

Zult u dan niet van nu af aan tot Mij roepen: Mijn Vader, U bent de Leidsman van mijn jeugd? — Zou Hij soms voor eeuwig Zijn toorn handhaven of die voor altijd vasthouden? — Zie, zo spreekt u, maar u doet alles wat slecht is, en speelt het klaar! In de dagen van koning Josia zei de HEERE tegen mij: Hebt u gezien wat het afvallige Israël gedaan heeft? Zij ging elke hoge berg op en onder elke bladerrijke boom, en bedreef daar hoererij.

JEREMIA 3:4-6

Dit gaat over het noordelijke koninkrijk, dat inmiddels verdwenen was. Hij herinnert hen alleen aan wat er gebeurd was met het noordelijke koninkrijk, Israël, dat eerder door Assyrië veroverd was.

Ik zei, nadat zij al deze dingen gedaan had: Keer terug naar Mij, maar zij keerde niet terug. Dat zag haar trouweloze zuster Juda. Maar Ik zag, toen Ik vanwege alles waarin het afvallige Israël overspel had gepleegd, haar weggestuurd had en haar een echtscheidingsbrief gegeven had, dat Juda, haar trouweloze zuster, niet bevreesd werd. Zij ging zelf ook hoererij bedrijven.

JEREMIA 3:7-8

Juda keek dus toe terwijl Israël door de Assyriërs werd vernietigd, en ze werden vernietigd vanwege hun ontrouw aan God. Maar Hij zegt dat Juda er niets van geleerd heeft. Ze zagen wat God deed toen Hij van Israël scheidde, en nu is Juda dezelfde weg ingeslagen en roept het dezelfde ramp over zich af.

Er staat:

Zelfs in dit alles heeft haar trouweloze zuster Juda zich niet tot Mij bekeerd met heel haar hart, maar slechts in schijn, spreekt de HEERE.

JEREMIA 3:10

Dit klinkt alsof het tijdens de hervormingen van Josia was. In vers 6 staat inderdaad dat het in de tijd van Josia was. Het moet tijdens de eerste fasen van zijn hervormingen zijn geweest, of misschien zelfs tijdens de latere fasen. Juda was slechts in schijn tot God teruggekeerd. Met andere woorden, Hij zegt dat er hier uiterlijk enige hervorming te zien is. Josia was daar ongetwijfeld oprecht in, maar het volk niet. Ze volgden alleen maar wat de koning beval. Hun hart ging niet echt naar God uit. Ze zijn niet met hun hele hart tot de Heere teruggekeerd, alleen op een oppervlakkige manier.

Toen zei de Heere tegen mij het volgende over het afvallige Israël, het noordelijke koninkrijk:

Daarom zei de HEERE tegen mij: Het afvallige Israël heeft zichzelf nog rechtvaardig doen lijken, vergeleken bij het trouweloze Juda.

JEREMIA 3:11

Waarom? Eigenlijk was Israël niet rechtvaardiger dan Juda, behalve dat Juda minder te verontschuldigen was. Daarom was Israël misschien wat minder schuldig, omdat Israël geen eerder voorbeeld had. Toen zij vernietigd werden, hadden ze geen eerder voorbeeld van God Die een ander volk had vernietigd om wat zij deden. Ze wisten dus iets minder dan Juda. Ze waren niet helemaal onwetend. Ze hadden profeten die hun zeiden dat ze verkeerd bezig waren. Maar Juda had daadwerkelijk gezien dat God Zijn dreigementen zou uitvoeren. Hij zou doen waarmee Hij had gedreigd. Juda had gezien dat Israël daadwerkelijk een echtscheiding van God had meegemaakt. Daarom waren zij minder onwetend. Ze hadden een grotere verantwoordelijkheid om op die waarschuwing te reageren, en dat deden ze niet. Juda draagt dus een grotere verantwoordelijkheid, en in dat opzicht is Israël iets rechtvaardiger dan Juda.

25

Het overblijfsel en het nieuwe verbond

Ga deze woorden prediken tegen het noorden, en zeg: Keer terug, afvallig Israël, spreekt de HEERE, Mijn aangezicht is tegenover u niet betrokken, want Ik ben goedertieren, spreekt de HEERE, Ik handhaaf Mijn toorn niet voor eeuwig.

JEREMIA 3:12

En vanuit Juda gezien zou dat in de richting van Israël zijn.

Alleen, erken uw ongerechtigheid, want u bent tegen de HEERE, uw God, in opstand gekomen, en u hebt zich in alle richtingen verspreid op zoek naar de vreemden, onder elke bladerrijke boom, maar u hebt niet geluisterd naar Mijn stem, spreekt de HEERE.

JEREMIA 3:13

Keer terug, afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ik heb u getrouwd. Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u naar Sion brengen. Ik zal u herders geven naar Mijn hart, die u zullen weiden met kennis en verstand. En het zal gebeuren in die dagen, wanneer u zich vermeerdert en vruchtbaar wordt in het land, spreekt de HEERE, dan zal men niet meer zeggen: de ark van het verbond van de HEERE. Zij zal niet meer in het hart opkomen. Men zal er niet meer aan denken en niet meer naar haar omzien. Zij zal niet opnieuw gemaakt worden.

JEREMIA 3:14-16

Dit is een messiaanse passage. Het gaat over de tijd waarin er een nieuw verbond zal zijn gekomen. Jeremia heeft de term ‘nieuw verbond’ nog niet gebruikt. Dat zal hij later doen. Hier spreekt hij over de ark van het verbond, die het zinnebeeld van het oude verbond is. Hij zegt dat er een dag zal komen waarop de ark van het verbond achterhaald zal zijn. Mensen zullen God aanbidden, maar ze zullen de ark van het verbond niet bezoeken. Ze zullen niet aan de ark van het verbond denken. Het zijn de oude dingen waaraan niet meer gedacht moet worden. Jesaja zei:

Denk niet aan de dingen van vroeger, let niet op de dingen van het verleden. Zie, Ik maak iets nieuws. Nu zal het ontkiemen. Zult u dat niet weten? Ja, Ik zal een weg aanleggen in de woestijn, rivieren in de wildernis.

JESAJA 43:18-19

Hij heeft het over het nieuwe verbond tegenover het oude verbond. In de tijd van het nieuwe verbond zullen ze de ark van het verbond vergeten.

Toch spreekt hij in deze context over hoe Israël, het noordelijke koninkrijk, verwoest is. Ze waren verstrooid, en tegen die tijd waren ze opgegaan in de heidense volken. Ze hadden zich door huwelijken met hen vermengd, enzovoort. Er was eigenlijk geen volk Israël meer in het noorden. Toch spreekt hij symbolisch in de richting van het noorden, waar die verwoesting heeft plaatsgevonden, en zegt:

Kom toch terug bij de Heer.

Dit zou figuurlijk zijn, want daar was geen volk meer dat tot de Heere kon terugkeren. Maar de gedachte was dat God, ook al had Hij Zijn volk geoordeeld, toch ieder overblijfsel van hen zou aannemen dat tot Hem zou terugkeren.

Dat is wat Hij zegt:

Ik zal jullie meenemen, één uit een stad en twee uit een familie.

Het zal niet heel Israël zijn dat komt. Het zal een overblijfsel zijn dat komt. Dat is wat Jesaja in Jesaja hoofdstuk 10 zei. Hij zei:

Want, Israël, al is uw volk als het zand van de zee, toch zal maar een overblijfsel daarvan terugkeren; tot verdelging is vast besloten; het stroomt over van gerechtigheid.

JESAJA 10:22

Paulus haalt dat aan in Romeinen 9 met betrekking tot Joden die christen worden. Slechts een overblijfsel van de Joden wordt in Christus behouden. God brengt maar één uit een stad of twee uit een familie tot Zich. Hij brengt hen naar Sion. Dit Sion is het geestelijke Sion waarover Jesaja zo veel sprak. Dit is het Sion van het nieuwe verbond. Dit is de gemeente.

26

Herders naar Gods hart voeden Zijn volk

Hij zegt in vers 15:

Keer terug, afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ik heb u getrouwd. Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u naar Sion brengen. Ik zal u herders geven naar Mijn hart, die u zullen weiden met kennis en verstand. En het zal gebeuren in die dagen, wanneer u zich vermeerdert en vruchtbaar wordt in het land, spreekt de HEERE, dan zal men niet meer zeggen: de ark van het verbond van de HEERE. Zij zal niet meer in het hart opkomen. Men zal er niet meer aan denken en niet meer naar haar omzien. Zij zal niet opnieuw gemaakt worden.

JEREMIA 3:14-16

Dit verwijst naar betere geestelijke leiders dan ze hadden. In Ezechiël 34:2 veroordeelde God de leiders van Israël als herders die de schapen niet voedden; ze voedden zichzelf. In Ezechiël 34:2 zei God:

Mensenkind, profeteer tegen de herders van Israël, profeteer, en zeg tegen hen, tegen die herders: Zo zegt de Heere HEERE: Wee de herders van Israël die zichzelf weiden! Moeten de herders niet de schapen weiden?

EZECHIËL 34:2

De herders zijn de geestelijke leiders van de gemeente. In het Nieuwe Testament zei Paulus tegen de oudsten van de gemeente in Efeze, in Handelingen hoofdstuk 20, vers 28:

Zie dan toe op uzelf en op heel de kudde, te midden waarvan de Heilige Geest u tot opzieners aangesteld heeft om de gemeente van God te weiden, die Hij verkregen heeft door Zijn eigen bloed.

HANDELINGEN 20:28

In 1 Petrus 5:2 spreekt Petrus tot de oudsten van de gemeenten. Hij zegt:

Hoed de kudde van God die bij u is en houd daar toezicht op, niet gedwongen, maar vrijwillig; niet uit winstbejag, maar bereidwillig;

1 PETRUS 5:2

Of:

Zorg als herders voor Gods kudde, die aan jullie is toevertrouwd.

Jezus zei tegen Petrus in Johannes 21:17:

Hij zei voor de derde keer tegen hem: Simon, zoon van Jona, houdt u van Mij? Petrus werd bedroefd, omdat Hij voor de derde keer tegen hem zei: Houdt u van Mij? En hij zei tegen Hem: Heere, U weet alle dingen, U weet dat ik van U houd. Jezus zei tegen hem: Weid Mijn schapen.

JOHANNES 21:17

De christelijke leiders, de apostelen, de oudsten die zij aanstelden, de leiders van de gemeenten: hun opdracht is om de schapen te voeden. De leiders van Israël moesten ook voor de schapen zorgen, maar ze voedden zichzelf. Helaas zijn er in de institutionele kerken soms leiders geweest die zichzelf voedden. We denken aan de priesters en de bisschoppen in de middeleeuwen die zichzelf alleen maar verriikten ten koste van het volk, en de mensen niet werkelijk geestelijk voedden. Ze hielden alleen hun eigen banen in stand en leidden een tamelijk weelderig leven: herders die zichzelf voedden en de kudden niet voedden.

Maar God spreekt hier over terugkeren tot Hem in een nieuwe gemeenschap die met Hem getrouwd is. Deze gemeenschap van het nieuwe verbond heeft de ark van het verbond niet meer. Dit is het nieuwe Sion waar een overblijfsel van Israël zal binnengaan. God belooft degenen die tot Hem terugkeren goede herders, die hen met kennis en inzicht zullen voeden. Dat zijn degenen die God heeft aangesteld. Jezus stelde Zijn discipelen aan om de schapen op die manier te voeden. De discipelen stelden de oudsten en dergelijke aan. Dat is wat leiders van gemeenten moeten doen. Ze moeten onderwijzen en voeden met inzicht en kennis.

27

De volken komen naar het geestelijke Jeruzalem

In vers 17 staat:

In die tijd zal men Jeruzalem de Troon van de HEERE noemen. Alle heidenvolken zullen er samenstromen, tot de Naam van de HEERE, tot Jeruzalem. Zij zullen niet meer hun verharde, boosaardige hart achternagaan.

JEREMIA 3:17

Ook dit is een beeld dat Jesaja een aantal keren heeft geschetst, vooral in Jesaja 2, waar de berg van het huis van de Heere boven alle volken verheven wordt en alle volken ernaartoe stromen. Ze leren Zijn wegen. Ze hebben herders die hen met kennis en inzicht onderwijzen. Ze zeggen:

Vele volken zullen gaan en zeggen: Kom, laten wij opgaan naar de berg van de HEERE, naar het huis van de God van Jakob; dan zal Hij ons onderwijzen aangaande Zijn wegen, en zullen wij Zijn paden bewandelen. Want uit Sion zal de wet uitgaan, en het woord van de HEERE uit Jeruzalem.

JESAJA 2:3

Dat is dezelfde tijd die hier wordt beschreven: het huidige tijdperk, waarin de heidenen naar de God van Israël komen, naar de Messias, en leren om in Zijn wegen te wandelen. Jezus zei:

Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.

MATTHEÛS 28:19-20

Dat is de opdracht van de kerk. Dat is wat hier wordt beschreven.

De volken leren te doen wat Jezus geboden heeft. En dus zegt Hij:

Alle volken zullen in dit Jeruzalem bij elkaar komen, bij de gemeente, het geestelijke Jeruzalem.

28

Het beloofde land als hemels vaderland

In die dagen zal het huis van Juda naar het huis van Israël gaan. Tezamen zullen zij komen uit het land in het noorden naar het land dat Ik uw vaders in erfelijk bezit heb gegeven.

JEREMIA 3:18

Dit wordt natuurlijk geestelijk opgevat: het geestelijke Beloofde Land, het geestelijke Israël dat verenigd is in het land waarin God voorziet. In Hebreeën hoofdstuk 11 vinden we zeker een bevestiging dat dit geestelijk is. Hebreeën 11, vers 13, gaat over Abraham, Izak en Jakob. Er staat:

Deze allen zijn in het geloof gestorven. Zij hebben de vervulling van de beloften niet verkregen, maar hebben die vanuit de verte gezien en geloofd en begroet, en zij hebben beleden dat zij vreemdelingen en bijwoners op de aarde waren. Want wie zulke dingen zeggen, laten duidelijk blijken dat zij een vaderland zoeken. En als zij aan het vaderland gedacht hadden vanwaaruit zij weggegaan waren, zouden zij gelegenheid gehad hebben om terug te keren. Maar nu verlangen zij naar een beter, dat is naar een hemels vaderland. Daarom schaamt God Zich niet voor hen om hun God genoemd te worden. Want Hij had voor hen een stad gereedgemaakt.

HEBREEËN 11:13-16

Een geestelijke stad, een hemels vaderland. Er staat dat Abraham, Izak en Jakob werkelijk op zoek waren naar iets dat verder ging dan het aardse land Kanaän. Ze zochten een hemels vaderland. En dus is 'het land dat Ik uw vaders in erfelijk bezit heb gegeven' hier, in deze passages over het messiaanse tijdperk, een geestelijk land, een hemels vaderland.

29

Terugkeer tot God en een gebed van berouw

Nu vers 19:

Ík had wel gezegd: Hoe kan Ik u tot kinderen maken en u een begerenswaardig land geven, het sierlijke erfelijk bezit van de heidenvolken? Ik zei: U zult tot Mij roepen: Mijn Vader, en u zult zich van achter Mij niet afkeren. Voorwaar, zoals een vrouw haar levensgezel ontrouw wordt, zo bent u Mij ontrouw geworden, huis van Israël, spreekt de HEERE. Er wordt een geluid gehoord op de kale hoogten, een geweën, smeekbeden door de Israëlieten, want zij hebben hun weg krom gemaakt, zij hebben de HEERE, hun God, vergeten. Keer terug, afkerige kinderen, Ik zal u van uw afdwalingen genezen. Zie, hier zijn wij. Wij komen tot U, want U bent de HEERE, onze God.

JEREMIA 3:19-22

Ja, we komen echt bij U.

Jeremia spreekt kennelijk als vertegenwoordiger van het overblijfsel en bidt zoals zij zouden moeten bidden.

Voorwaar, tevergeefs verwacht men het van de heuvels, en de menigte van de bergen. Voorwaar, in de HEERE, onze God, is het heil van Israël.

JEREMIA 3:23

Daar bevonden zich de offerhoogten en aanbaden ze de andere goden.

Die schande heeft de arbeid van onze vadersen verslonden, van onze jeugd af, hun schapen en hun runderen, hun zonen en hun dochters. Wij liggen in onze schande en onze smaad overdekt ons, want tegen de HEERE, onze God, hebben wij gezondigd, wij en onze vadersen, van onze jeugd af tot op deze dag, wij hebben niet geluisterd naar de stem van de HEERE, onze God.

JEREMIA 3:24-25

In dit laatste gedeelte van hoofdstuk 3 geeft Jeremia Israël dus de gelegenheid om te weten wat ze eigenlijk zouden moeten zeggen. Dit is het soort gebed dat je zou moeten uitspreken. Het is alsof je iemand voorgaat in een zondaarsgebed. De oproep klinkt herhaaldelijk: keer terug. In vers 12:

Kom bij Mij terug.

In vers 22:

Keer terug, afkerige kinderen, Ik zal u van uw afdwalingen genezen. Zie, hier zijn wij. Wij komen tot U, want U bent de HEERE, onze God.

JEREMIA 3:22

En we zullen het opnieuw tegenkomen in hoofdstuk 4, vers 1:

Kom bij Mij terug.

De uitnodiging ligt er om terug te keren en zichzelf te redden van de ramp die eraan komt. En als ze niet weten hoe ze dat moeten doen, geeft Jeremia hun een voorbeeldgebed. Dit is wat God je graag wil horen zeggen. En dat zijn de woorden in vers 22 tot en met 25. We komen terug op hoofdstuk 4.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Jeremia 1:1-3
- Jeremia 1:4-5
- Galaten 1:15-16
- Johannes 15:16
- Jeremia 1:6-8
- 1 Timotheüs 4:12
- Jeremia 1:9-10
- Jesaja 6:8
- Jesaja 6:5
- Jesaja 6:7
- 1 Korinthe 3:6
- 1 Korinthe 3:9
- 1 Korinthe 3:10
- Mattheüs 15:12
- Mattheüs 15:13
- Jeremia 1:11-13
- Jeremia 1:14-19
- Jeremia 1:15
- Jeremia 1:16
- Jeremia 2:2
- Jeremia 2:3
- Jeremia 2:4-5
- Jeremia 2:6
- Jeremia 2:7-8
- Jeremia 1:18
- Jeremia 2:8
- Jeremia 2:9
- Exodus 20:5
- Jeremia 2:10-13
- Psalmen 1:1

- Jeremia 2:14-16
- Jeremia 2:17
- Jeremia 2:17-20
- Jeremia 2:21
- Jesaja 5:1-2
- Jeremia 2:22
- Jesaja 1:18
- Jeremia 2:23-24
- Jeremia 2:25-26
- Jeremia 2:27
- Jeremia 2:28
- Jeremia 2:30
- Jesaja 1:2
- Galaten 3:4
- Galaten 4:11
- Hebreëën 12:11
- Jeremia 2:33
- Jeremia 2:34
- Jeremia 2:35
- 1 Samuel 4:3
- Jeremia 2:36-37
- Jeremia 3:1
- Deuteronomium 24:1-4
- Jeremia 3:8
- Jeremia 3:14
- Jeremia 3:2
- Jeremia 3:3
- Jeremia 3:4-6
- Jeremia 3:7-8
- Jeremia 3:10
- Jeremia 3:11
- Jeremia 3:12
- Jeremia 3:13
- Jeremia 3:14-16

- Jesaja 43:18-19
- Jesaja 10:22
- Ezechiël 34:2
- Handelingen 20:28
- 1 Petrus 5:2
- Johannes 21:17
- Jeremia 3:17
- Jesaja 2:3
- Mattheüs 28:19-20
- Jeremia 3:18
- Hebreeën 11:13-16
- Jeremia 3:19-22
- Jeremia 3:23
- Jeremia 3:24-25
- Jeremia 3:22

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.